

Ppor. Tadeusz Władysław Lutak
ps. „Pancerz”

Ppor. Tadeusz Władysław Lutak

ps. „Pancerz”

Słowo wstępne

Ppor. Tadeusz Władysław Lutak ps. „Pancerz” jest jednym z nielicznych żyjących uczestników wojny obronnej 1939 r. oraz aktywnych żołnierzy konspiracji niepodległościowej czasu wojny. Osobiście doświadczony przez wydarzenia historyczne jest powiernikiem pamięci o dziejach burzliwego XX wieku. Dzięki swojej życiowej drodze i postawie stał się osobą godną poznania i naśladowania.

Jednym z istotnych, ustawowych zadań Instytutu Pamięci Narodowej jest upamiętnianie wydarzeń historycznych, miejsc oraz postaci w ważnych dziejach walk i męczeństwa Narodu Polskiego. Działalnością popularyzatorską zajmuje się m.in. pion upamiętnień funkcjonujący w Oddziale IPN w Rzeszowie. Mamy świadomość, że na terenie województwa podkarpackiego znajduje się wiele miejsc pamięci narodowej. Wiele wydarzeń jak też osób zasługuje na naszą pamięć, która kształtuje narodowe tradycje i tożsamość. Dlatego też uważamy, że oddawane do rąk Czytelników opracowanie stanowi jedną z form upamiętnienia.

dr Dariusz Iwaneczko
Dyrektor Oddziału IPN w Rzeszowie

Tadeusz Władysław Lutak ps. „Pancerz”, ur. 29 sierpnia 1917 r. w Żarnowej jako syn Piotra i Katarzyny z domu Dudek. Ukończył szkołę powszechną, z zawodu masarz. Ochotniczo zgłosił się do służby wojskowej. 25 listopada 1937 r. przydzielony do szkoły podoficerskiej jako elew 2 Baonu Pancernego w Żurawicy. Od 1 lutego 1938 do 30 września 1938 w Szkole Podoficerskiej, po ukończeniu której został przydzielony do kompanii czołgów lekkich (Vickersów) jako goniec motocyklowy. 1 sierpnia 1938 r. otrzymał dyplom „Dobrego Strzelca”. We wrześniu 1938 r. mianowany starszym strzelcem. Brał udział w zajęciu Zaolzia, Spiszu i Orawy. Od 1 września 1939 r. w walce jako goniec jeździł motocyklem Sokół 1000, a po przekroczeniu Sanu zdobyczym niemieckim motocyklem. Brał udział w ciężkich walkach pod Myślenicami i Jordanowem. Szlak jego walki prowadził przez Nowy Wiśnicz, Mielec, Kolbuszową, Rzeszów, Jarosław, Lasy Janowskie. Wzięty do niewoli w okolicach Starego Dzikowa.

Polskich jeńców wówczas prowadzono pieszo do niewoli przez Leżajsk i Przeworsk, następnie koleją do Krakowa, skąd Tadeusz Lutak miał trafić jako darmowa siła robocza do niemieckiego rolnika. Dzięki sprytowi ułatwił sobie i kilku kolegom ucieczkę z transportu i końcem września 1939 r. powrócił do domu. Od 1940 r. w konspiracji – Związek Walki Zbrojnej. Żołnierz w grupie dywersyjnej dowodzonej przez Stanisława Mikulskiego „Żmiję”. Walczył w organizacji wywiadowczo-dywersyj-

Z kolegami, od lewej Jakub Korab, Tadeusz Lutak, Władysław Korab 1936 r.

Heinz Ehaus – szwagier Heinricha Himmlera grożąc mieszkańcom odwetem za zabicie służącego Niemcom człowieka. Tadeusz Lutak brał także udział w wykonaniu kary chłosty na sołtysach z Tropii i Łętowni, którzy gorliwie wykonywali niemieckie zarządzenia. Brał udział w zniszczeniu (wysadzeniu w powietrze) mleczarni w Niebylcu i Wiśniowej, dzięki czemu polskie społeczeństwo przez kilka miesięcy nie oddawało na kontyngent Niemcom mleka. Walczył w plutonie dyspozycyjnym Inspektoratu AK Rzeszów. W 1944 r. w stopniu kaprała (konspiracyjny) zostaje dowódcą drużyny dywersyjnej

nej krypt. „Ruch” podległej inspektorowi rzeszowskiemu AK Łukaszowi Cieplińskiemu. Dowódca tego ośrodka por. Józef Lutak „Orzeł” podał go jako kandydata do konspiracyjnej małej matury. Zdobywał cenne dla Armii Krajowej informacje wywiadowcze. Uczestniczył w wielu akcjach sabotażowych, dywersyjnych i likwidacyjnych. Brał udział w akcji likwidacyjnej na Edwarda-Kocha w Niebylcu, który otrzymał wyrok śmierci za współpracę z Niemcami. Po wykonaniu tego wyroku, okazało się, że na pogrzeb Kocha Niemcy przysłali orkiestrę wojskową, przemawiał starosta rzeszowski

Z Tadeuszem Złotkiem
1937 r.

w plutonie dywersyjnym Placówki AK Strzyżów. Po wejściu Sowietów zmuszony wyjechać na tzw. Ziemie Odzyskane. Powrócił do Żarnowej w 1946 r. gdzie pracował jako masarz i rolnik. 2 stycznia 2001 r. został mianowany podporucznikiem Wojska Polskiego.

Po odzyskaniu niepodległości aktywnie włączył się w życie kombatanckie. Działa w Związku Kombatantów Rzeczypospolitej Polskiej i Byłych Więźniów Politycznych (ZKRPiBWP) oraz współpracuje ze Światowym Związkiem Żołnierzy Armii Krajowej. Jego aktywna działalność w ZKRPiBWP została uhonorowana odznaką za zasługi dla tej organizacji (2000).

Żarnowa
1941 r.

DYPLOM

DLA Str. Lecha Podewskiego
z 2-go Batalionu Pancernego
 KTÓRY W STRZELANIACH z 1-go sierpnia ROKU SŁUŻBY
 UZYSKAŁ TYTUŁ STRZELCA dobrego
 I UPOWAŻNIONY JEST DO MOSZENIA SZNURA
 STRZELECKIEGO pierwszego STOPNIA W GRUPE
 STRZELCÓW z 2-go batalionu pancernego
 ŻETONU PO RAZ

ZASADA: KOSZAK DZIENNY
 Nr. 17035 z dnia 17/10/1938

Dyplom Dobrego Strzelca 1 VIII 1938 r.

Świadectwo ukończenia Szkoły Podoficerskiej w 2 Batalionie Strzeleckim 30 IX 1938 r.

Żurawica, podczas zajęć (T. Lutak, siedzi pierwszy od lewej)
1938 r.

Żurawica, gimnastyka (T. Lutak drugi od lewej w przysiadzie)
1938 r.

Wyjazd na ćwiczenia 1938 r.

Wielokrotnie dzielił się swoimi przeżyciami wojennymi. Już w latach 1991-1992 jego wspomnienia były publikowane w regionalnym miesięczniku „Waga i Miecz”. Całość wspomnień została natomiast opublikowana w książce pt. „Wojenne losy Strzyżowiaków” (Strzyżów-Rzeszów 2001). Wielokrotnie udzielał wspomnieniowych wywiadów związanych z budową tunelu schronowego w Strzyżowie, w którym w 1941 r. doszło do spotkania Hitlera z Mussolinim. Niemcy wykorzystywali tutaj niewolniczą pracę m.in. miejscowej ludności. Wśród pracujących był także Tadeusz Lutak. Pomimo ciężkiej pracy zdołał pogodzić to z działalnością konspiracyjną, udawało mu się nawet zdobywać materiały wybuchowe, których Niemcy używali do drążenia tunelu. O tej części swego życia opowiadał m.in. Gazecie Codziennej „Nowiny”. Tadeusz Lutak wykazał dużą pomoc i zaangażowanie w powstanie książki autorstwa dr. Piotra Szopy pt. „Armia Krajowa w Strzyżowskim” (Strzyżów-Rzeszów 2009). Pomocy udzielił także przy powstaniu książek

pt. „W imieniu Rzeczypospolitej... Wymiar sprawiedliwości Polskiego Państwa Podziemnego na terenie Podokręgu AK Rzeszów” (Rzeszów 2014) Piotra Szopy oraz „Historia żołnierza tułacza. Działalność emigracyjna generała Władysława Bortnowskiego” Ryszarda Ziobronia (Rzeszów 2009). Dzielił się swoimi wspomnieniami także z Telewizją Polską i Polskim Radiem Rzeszów. Wielokrotnie uczestniczył w zajęciach z młodzieżą w szkołach podstawowych i średnich m.in. w Strzyżowie i Czudcu. W swoim domu przyjmuje młodzież i osoby zainteresowane historią i dzieli się swoimi przeżyciami. Rokrocznie jest to kilkadziesiąt spotkań m.in. z członkami „Strzelca”. W 2016 r. wziął udział w Nocy Muzeów, gdzie w Społecznym Muzeum w Konieczkowej spotkanie z Nim cieszyło się największym zainteresowaniem (ponad 100 słuchaczy).

**Z kolegą Poradowskim
Żurawica**

**Żurawica,
siedzą - kapral
Karczyński z Sanoka
i Tadeusz Lutak.
Karczyński został
we wrześniu 1939 r.
zabity przez Niemców
już po wzięciu do
niewoli
w okolicach Łancuta.**

Por. Tadeusz Lutak pomagał w różnych działaniach prowadzonych przez Instytut Pamięci Narodowej Oddział w Rzeszowie. Wśród nich należy wymienić organizację rajdu szlakiem Armii Krajowej na pogórze strzyżowskim. Corocznie bierze aktywny udział w Narodowym Dniu Pamięci Żołnierzy Wyklętych gdzie propaguje sylwetkę swojego dowódcy ppor. cz. w. Stanisława Mikulskiego ps. „Żmija”, który ukrywał się przed UB do 1955 r. kiedy to został brutalnie zamordowany. W 2015 r. aktywnie wspomógł akcję nadania imienia lokalnego Żołnierza Wyklętego Rafała Paszka ps. „Królik” rondu w Strzyżowie. W 2016 r. udostępnił żołnierzom swojej macierzystej jednostki wojskowej

w Żurawicy unikatowe materiały fotograficzne dotyczące działania tej jednostki przed wojną. Corocznie inicjuje działania o charakterze patriotycznym i aktywnie uczestniczy w licznych świętach państwowych gdzie reprezentuje środowisko żołnierzy Armii Krajowej. W 2017 r. odwiedził swoją jednostkę w Żurawicy – spotkał się tam z gorącym przyjęciem.

Odznaczenia i medale: Medal Wojska (Londyński- czterokrotnie) (15 VIII 1948); Medal Zwycięstwa i Wolności (31 VIII 1968); Krzyż Partyzancki (24 V 1973); Krzyż Armii Krajowej (18 III 1981); Medal „Za Udział w Wojnie Obronnej 1939” (25 VIII 1982); KKOOP (28 I 1987); Medal za Długoletnie Pożycie Małżeńskie (15 XII 1993); Krzyż Armii Krajowej (21 V 1998).

Autor biogramu: dr Piotr Szopa

Żurawica
1938 r.

**Z kolegą st. Strzelcem
Czarneckim**
Żurawica, 1938 r.

**Żurawica, (T. Lutak pierwszy z prawej,
drugi od lewej Karczyński)**

**Tadeusz Lutak stoi ósmy z lewej
Żurawica, 1938 r.**

Trzeci od prawej T. Lutak
Żurawica, 1938 r.

Fotografia
wykonana
w Nowym Targu
w czasie drogi
na Zaolzie.
Żołnierze stoją
na czołgu.
1938 r.

**Fotografia ślubna Tadeusza Lutaka
i Marii z domu Wolan 28 IX 1943 r.**

**Już w konspiracji.
Pozyskiwanie
informacji od
wroga było jednym
z najważniejszych
zadań w ZWZ-AK,
od prawej Tadeusz
Gołda ps. „Jeleń”,
Tadeusz Lutak ps.
„Pancerz” i dwaj
Niemcy pracujący
przy budowie tunelu
schronowego
w Strzyżowie.
1941 r.**

Grupa bojowa Armii Krajowej z placówki AK Strzyżów
od prawej Tadeusz Lutak ps. „Pancerz”, Edward Ciećkiewicz ps.
„Sowa”, Jakub Korab ps. „Zemsta”, Stanisław Adamczyk ps. „Lis”
1943 r.

Wśród kolegów z konspiracji
od lewej - Tadeusz Gołda (Jeleń), Tadeusz Złotek (Majcher),
Jakub Korab (Zemsta), Tadeusz Lutak (Pancerz),
Władysław Korab (Rzędzian)

Na emeryturze

**Z towarzyszami broni nad grobem dowódcy
ppor. cz. w. Stanisława Mikulskiego ps. „Żmija”**

**INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ**

Oddział w Rzeszowie

Rzeszów 2017